

V LIETUVOS MOKINIŲ ETNINĖS KULTŪROS OLIMPIADA

ŠALIES ETAPAS

ETNOKULTŪRINIO PAŽINIMO TESTAS

**TEMA „LIETUVOS ETNOGRAFINIAI REGIONAI: TRADICINĖ MUZIKA,
TAUTINIAI DRABUŽIAI, TRADICINĖ ARCHITEKTŪRA, KULINARINIS PAVELDAS,
REGIONINIAI PAPROČIAI“**

Amžiaus grupė: 8–10 kl.

60 taškų

Užduočių atlikimo laikas:

45 min.

Kėdainiai

2023 m. balandžio 28 d.

Vaizdo klausimas: <https://www.youtube.com/watch?v=KcNtcRBBQ3Q>

1. Vaikų ir moksleivių konkurso „Tramtatulis“ laureatų koncerto 2021 m. Vilniuje vaizdo įrašuose matysite tris skirtingų Lietuvos etnografinių regionų atlikėjų pasirodymus. Peržiūrėję įrašus atsakykite į klausimus:

1.1. Kuriems etnografiniams regionams atstovauja dainininkai?

Įrašas Nr. 1 _____ Suvalkijai (Sūduvai)

Įrašas Nr. 2 _____ Aukštaitijai

Įrašas Nr. 3 _____ Žemaitijai

3 taškai
Vertinimas

1.2. Parašykite po vieną tik tam etnografiniam regionui būdingą tautinių drabužių detalę, padėjusią atpažinti regioną:

Įrašas Nr. 1 _____ karolinė (galimas atsakymas – lelijų raštais siuvinėta prijuostė)

Įrašas Nr. 2 _____ baltos prijuostės (galimas atsakymas – raudonais žiškais siuvinėti marškiniai)

Įrašas Nr. 3 _____ rangės (galimi atsakymai – dryžuoti sijonai, povo plunksna papuošta vaikinio skrybėlė)

3 taškai
Vertinimas

1.3. Kuriame įrašė atliekama darbo (ganymo) daina? Nr. ____ 1

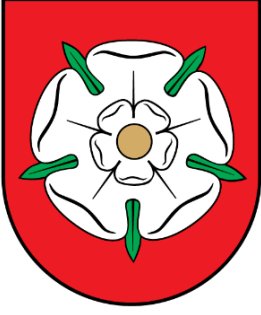

1 taškas
Vertinimas

2. Poetas ir keliautojas Vladislovas Sirokoplė, 1829 metais atplaukęs lietuviška vytine į Smalininkus, pastebėjo, kad „ne tik kaimiečių, bet ir čia gyvenančių vokiečių pirklių trobos iš medžių sureštos, šiaudais dengtos. Bet tos trobos plačiais langais, gražiais medžiais apsodintos, prie kiekvienos platus ir švariai nušluotas kiemas.“ Apie kokį etnografinį regioną rašoma? Pažymėkite teisingą atsakymą:

- Apie Mažąją Lietuvą
- Apie Aukštaitiją
- Apie Suvalkiją (Sūduvą)

1 taškas
Vertinimas

3. Matote Lietuvos miestų herbus ir trumpą informaciją apie tuos miestus. Atsakykite į klausimus lentelėje:

		
<p>Miestas išsidėstęs abipus Nemuno. Tai didžiausias pietų Lietuvos, šeštas pagal dydį šalies miestas. Mieste stovi Lietuvos nepriklausomybės dešimtmečio paminklas – Laisvės angelas, pastatytas 1929 m. ir atkurtas 1991 m.</p>	<p>Tai miesto, anksčiau vadinto Šilokarčema, herbas. Šis miestas, įsikūręs Pajūrio žemumoje, pradėjo augti po 1923 m. – čia iškilo administraciniai pastatai, evangelikų liuteronų bažnyčia, lietuvių ir vokiečių gimnazijos.</p>	<p>Tai penkto pagal dydį Lietuvos miesto herbas. Miestas įsikūręs Nevėžio aukštupyje. Yra patogioje geografinėje padėtyje: čia susikerta svarbiausios Lietuvos automagistralės, driekiasi tarptautinė „Via Baltica“ magistralė.</p>
<p>• Kokio miesto herbą matote paveikslėlyje? _____ Alytaus</p> <p>• Kurio etnografinio regiono simboline sostine jis laikomas? _____ Dzūkijos (Dainavos)</p>	<p>• Apie kokį miestą kalbama? _____ apie Šilutę</p> <p>• Kurio etnografinio regiono simboline sostine jis laikomas? _____ Mažosios Lietuvos</p>	<p>• Apie kokį miestą kalbama? _____ apie Panevėžį</p> <p>• Kurio etnografinio regiono simboline sostine jis laikomas? _____ Aukštaitijos</p>

6 taškai

Vertinimas

4. Ši tradicija iki šiol gyvuoja ir perduodama iš kartos į kartą netoli Vilniaus esančiuose kaimuose: rišama puokštė ant lazdyno kotelio dėstant natūralias arba dažytas gėles, kitus augalus (smiltinius šlamučius, sausučius, katpėdėles, javų varpas, samanas ir t. t.). Kokia tai tradicija?

_____ Verbų rišimo

1 taškas

Vertinimas

5. Fotografijoje, kuri saugoma Tautosakos archyve dar nuo 1934 metų, matome Aukštaitijos, Kupiškio krašto piemenėlius ir jų vyriausiąjį piemenį, kuris juos prižiūrėdavo ganiavos metu. Kaip tradiciškai kupiškėnai vadino šį žmogų? Pažymėkite vieną teisingą atsakymą:

- Kerdžiumi
- Muzikontu
- Seniūnu
- Ubagu

1 taškas
Vertinimas

6. Su kuria pavasario tradicine švente (Jurginėmis, Velykomis ar Sekminėmis) susijusi Aukštaitijoje iki šiol gyvuojanti būgnų mušimo tradicija, įrašyta į Lietuvos nematerialaus kultūros paveldo vertybių sąvadą?

Su Velykomis

1 taškas
Vertinimas

7. Paveikslėliuose matote visiems penkiems Lietuvos etnografiniams regionams atstovaujančias merginas, pasipuošusias savo regionui būdingais galvos apdangalais bei kaklo papuošalais. Po nuotraukomis – galvos apdangalų pavadinimai.

				
Karūnėlė	Kykas	Rangė	Kalpokas	Galionas
Dzūkijos (Dainavos)	Mažosios Lietuvos	Žemaitijos	Aukštaitijos	Suvalkijos (Sūduvos)

7.1. Parašykite lentelėje po nuotraukomis, kurių etnografinių regionų atstoves matote.

5 taškai

Vertinimas

7.2. Kuriuo iš šių galvos apdangalų puošdavosi aukštaičių merginos, pakviestos dalyvauti vestuvėse „už pamerges“? _____ kalpoku

1 taškas

Vertinimas

8. Kuriuose dviejuose etnografiniuose regionuose tradicinis gyvenamasis namas buvo vadinamas *pirkia*? Įrašykite atsakymus po atitinkamomis nuotraukomis:

	
Dzūkijoje (Dainavoje)	Aukštaitijoje (arba Rytų Aukštaitijoje)

2 taškai

Vertinimas

9. Visoje Lietuvoje kaimo gyventojai stengėsi puošti pastatus pagal savo išmonę ir išgales. Puošiamos buvo labiausiai matomos namo dalys: stogo kraigas, langai, durys, prieangiai. Paveikslėliuose matote tradicinius namų puošybos elementus. Parašykite jų pavadinimus, pasirinkę iš sąrašo: *karnizas, vėjalentės, vyriai, langinės*.

		
Vėjalentės	Langinės	Karnizas

3 taškai
Vertinimas

10. Vėtrungės – ypatingas Kuršių nerijos kaimams būdingas puošybos akcentas. Tai ir unikali Lietuvos pajūrio žvejų tradicija, 2019 m. įtraukta į Lietuvos nematerialaus kultūros paveldo vertybių sąvadą. Kokia buvusi tikroji vėtrungių paskirtis? Pažymėkite teisingą atsakymą:

- Rodyti kryptį artimiausio uosto link
- Žymėti marių žvejų laivus
- Tai laivų amatininkų skiriamieji ženklai

1 taškas
Vertinimas

13. Liepos 6-oji, Mindaugo karūnavimo diena, vadinama ir tautinio kostiumo diena. Šia proga visi pasaulio lietuviai kviečiami pasipuošti tautiniais kostiumais ar jų detale ir kartu sugiedoti Lietuvos himną.

13.1. Skirtingų Lietuvos etnografinių regionų atstovės skuba giedoti „Tautiškos giesmės“. Dvi merginos yra iš to paties regiono. Kurios? Pažymėkite teisingą atsakymą:

- Pirma ir ketvirta
- Pirma ir penkta
- Antra ir penkta

1 taškas
Vertinimas

13.2. Kuriam etnografiniam regionui šios dvi merginos atstovauja?

_____ Žemaitijai

1 taškas
Vertinimas

14. Konkurso „Tramtatulis“ laureatės groja tradiciniais styginiais muzikos instrumentais. Parašykite prie nuotraukų, kuriems etnografiniams regionams būdingi šie instrumentai.

Mažajai Lietuvai

Suvalkijai (Sūduvai)

Žemaitijai

3 taškai
Vertinimas

15. Per pavasario atostogas mokiniai aplankė Dzūkiją (Dainavą).

15.1. Su kurių muziejų ekspozicijomis jie susipažino šiame regione? Pažymėkite du teisingus atsakymus:

- Jono Biliūno gimtoji sodyba-muziejus
- Vinco Krėvės-Mickevičiaus memorialinis muziejus
- Antano ir Jono Juškų etninės kultūros muziejus
- Etnografinė Prano Dzūko sodyba

2 taškai

Vertinimas

15.2. Kuriais iš šių tradicinių patiekalų buvo vaišinami mokiniai kelionės metu? Pažymėkite tris teisingus atsakymus:

- Ant kopūstų lapų keptomis bulvinėmis bandomis
- Grikių blynais su džiovintų baravykų padažu
- Virtomis bulvėmis su kanapine druska
- Pyragėliais su bruknių įdaru
- Rūkyta marių žuvimi

3 taškai

Vertinimas

16. Juokaujama, kad Suvalkijos (Sūduvos) gyventojai pralenkia likusius Lietuvos gyventojus ne tik turtingumu, bet ir *buvimu kamine*? Kaip paaiškintumėte šį frazeologizmą? Pažymėkite teisingą atsakymą:

- Gamina daugiausia rūkytų mėsos gaminių
- Labiausiai mėgsta pirtį
- Labai mėgsta švarintis, nuolat valo namų kaminus

1 taškas

Vertinimas

17. Šiuo metu į Lietuvos nematerialaus kultūros paveldo vertybių sąvadą yra įrašytos skirtingų etnografinių regionų 55 tradicijos. Lentelėje prie nematerialaus kultūros paveldo vertybės pavadinimo įrašykite etnografinio regiono pavadinimą, pasirinkę iš sąrašo: *Aukštaitija, Mažoji Lietuva, Suvalkija (Sūduva)*.

Skiedrinės stogdengystės tradicija Lekėčiuose	Suvalkija (Sūduva)
Lietuvininkų dainavimo tradicija	Mažoji Lietuva
Žolinės atlaidų šventimo tradicija Krekenavoje	Aukštaitija

3 taškai

Vertinimas

18. Tai labai sena Lietuvos arklių veislė, rašytiniuose šaltiniuose paminėta prieš 700 metų. Gausi archeologinė medžiaga patvirtina, kad jie buvo pagrindiniai lietuvių karo žirgai kovose su kryžiuočiais ir mongolais. Šios žirgų veislės pavadinimas turi tą pačią žodžio šaknį kaip ir vienas Lietuvos etnografinis regionas. Kokia tai žirgų veislė?

Žemaitukai

1 taškas

Vertinimas

19. Kėdainiečiai Rimvydas ir Nojus per mokinių pavasario atostogas išsiruošė į turistinį žygį dviračiais. Jų tikslas – Suvalkijos (Sūduvos) sostinė laikoma Marijampolė.

19.1. Kokius miestus draugai galėtų aplankyti pakeliui? Pažymėkite du teisingus atsakymus:

- Vilkiją
- Šakius
- Birštoną
- Kulautuvą

2 taškai

Vertinimas

19.2. Kokius lankytinus objektus draugai galėtų įtraukti į savo turistinį maršrutą? Pažymėkite du teisingus atsakymus:

- Antano ir Jono Juškų etninės kultūros muziejų
- Birštono apžvalgos bokštą
- Sveikatingumo taką Dievų ir Deivių slėnyje Kulautuvoje

2 taškai

Vertinimas

20. Iš kurių etnografinių regionų kilusios šios žymios asmenybės? Kokie jų nuopelnai, veikla ir darbai? Užpildykite lentelę:

Asmenybė	Iš kurio regiono kilę?	Kuo reikšminga jų veikla, kokie nuopelnai Lietuvai? Pažymėkite po vieną teisingą atsakymą:
 <p>Mykolas Biržiška Gimęs Viekšniuose, Šiaulių apsk.</p>	<p>Iš Žemaitijos</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Evangelikų liuteronų kunigas, teologas, lietuvių raštijos darbuotojas, tautosakininkas. Paskelbė pirmąjį lietuvių liaudies dainų rinkinį, buvo pradėjęs rašyti vokiečių–lietuvių k. žodyną. ✓ Visuomenės veikėjas, literatūros istorikas, publicistas. Vasario 16-osios akto signataras. ✓ Poetas, rašytojas, dėl radikalių pažiūrų nuolat buvo persekiojamas, kalinamas. Žymiausi jo prozos kūriniai – romanai „Mediniai stebuklai“ ir „Baltaragio malūnas“ davė pradžią lietuvių poetiniam romanui.
 <p>Kazys Boruta Gimęs Kūlokuose, Liudvinavo vls.</p>	<p>Iš Suvalkijos (Sūduvos)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Evangelikų liuteronų kunigas, teologas, lietuvių raštijos darbuotojas, tautosakininkas. Paskelbė pirmąjį lietuvių liaudies dainų rinkinį, buvo pradėjęs rašyti vokiečių–lietuvių k. žodyną. ✓ Visuomenės veikėjas, literatūros istorikas, publicistas. Vasario 16-osios akto signataras. ✓ Poetas, rašytojas, dėl radikalių pažiūrų nuolat buvo persekiojamas, kalinamas. Žymiausi jo prozos kūriniai – romanai „Mediniai stebuklai“ ir „Baltaragio malūnas“ davė pradžią lietuvių poetiniam romanui.
 <p>Liudvikas Rėza Gimęs Karvaičiuose, Kuršių nerijoje</p>	<p>Iš Mažosios Lietuvos</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Evangelikų liuteronų kunigas, teologas, lietuvių raštijos darbuotojas, tautosakininkas. Paskelbė pirmąjį lietuvių liaudies dainų rinkinį, buvo pradėjęs rašyti vokiečių–lietuvių k. žodyną. ✓ Visuomenės veikėjas, literatūros istorikas, publicistas. Vasario 16-osios akto signataras. ✓ Poetas, rašytojas, dėl radikalių pažiūrų nuolat konfrontavo su esamais politiniais režimais, buvo persekiojamas, kalinamas. Žymiausi jo prozos kūriniai – romanai „Mediniai stebuklai“ ir „Baltaragio malūnas“ davė pradžią lietuvių poetiniam romanui.

6 taškai

Vertinimas

Šaltiniai:

1. „Lietuvos etnografiniai regionai“. Ethnographic regions of Lithuania 2015, Terra Publika.
2. Seminaro „Lietuvos etnografinių regionų pažinimo įtraukimas į etnokultūrinį ugdymą (pasirengimas IV Lietuvos mokinių etninės kultūros olimpiadai)“ įrašas: <https://www.youtube.com/watch?v=j8hk8qTQOGM>
3. Seminaro „Lietuvos etnografinių regionų pažinimo įtraukimas į etnokultūrinį ugdymą (pasirengimas V Lietuvos mokinių etninės kultūros olimpiadai)“ įrašas: https://www.youtube.com/playlist?list=PLJvsSzqYB9XGZynB12K_vtblrZO6367CJ
4. TRADICIJOS. Iliustruota Lietuvos enciklopedija. „Šviesa“, 2005
5. <https://ekgt.lt/etnografiniai-regionai>
6. <https://savadas.lnkc.lt/bylos.html>
7. Lietuvių tautinis kostiumas. D. Keturakienė, LNKC, 2006: https://lnkc.lt/eknygos/lt_kostiumas/pradzia.htm
8. <https://www.rutazalioji.lt/>
9. <https://lt.wikipedia.org/wiki/>
10. <https://www.vle.lt/>
11. <http://www.skoniukelias.lt/>
12. <https://www.youtube.com/watch?v=BqAA-bRdJM8&t=806s>
13. Slaviūnas, Zenonas. Sutartinės, 1958–1959, 3 t.